
Elaboració d'un programa orientat al desenvolupament de la ciutadania intercultural a través del treball amb xarxes comunitàries: un estudi de cas¹

Margarita Bartolomé Pina (1), Jaume del Campo Sorribes (2), María Inés Massot Lafón (3) i Ruth Vilà i Baños (4)

(1) Catedràtica de Mètodes d'Investigació i Diagnòstic en Educació i professora emèrita de la Universitat de Barcelona. Coordinadora d'aquesta recerca, és membre del GREDI (Grup de recerca en Educació Intercultural)

(2 i 3) Professors titulars de Mètodes d'Investigació i Diagnòstic en Educació de la Universitat de Barcelona i membres del GREDI

(4) Professora del Departament MIDE de la Universitat de Barcelona i membre del GREDI

Resum

El nostre estudi consisteix a facilitar el desenvolupament, des d'una visió integral, d'un pla de ciutadania i immigració per a localitats de menys de 4.000 habitants amb un percentatge de població estrangera superior al 10 %. La nostra recerca es fa a partir d'un estudi de cas.

En aquest projecte hem intentat aprofundir en la realitat de Sant Quintí de Mediona, fent un diagnòstic de tipus participatiu sobre els canvis experimentats pels processos migratoris en aquesta població i establint una prioritització de les necessitats observades. Hem estudiat especialment la xarxa d'entitats que hi ha a la població i la seva obertura real que hi participin persones immigrades. A partir d'aquest estudi, s'ha elaborat i negociat un programa orientat al desenvolupament d'una ciutadania intercultural, basada en la convivència com a eix fonamental.

Paraules clau: ciutadania intercultural, estudi de cas, integració, immigració.

---

1. Aquest estudi ha rebut un ajut de la Secretaria per a la Immigració i de la Direcció General de Recerca dins la convocatòria ARAI-2006.

1. Introducció

La democràcia constitueix un model estable de convivència aportat per Occident. El seu principi fonamental és el respecte a la diversitat de creences, maneres de pensar, ideologies, etc. Ara bé, el seu exercici suposa un repte per a les societats democràtiques actuals, quan es donen posicions asimètriques i condicions socioeconòmiques de desigualtat entre els diversos col·lectius.²

Per això, necessitem avançar cap a un canvi profund que és a la vegada social, cultural i polític. «No existeix cap possibilitat de transformació significativa si no és sobre la base d'una transformació cultural que no tan sols afavoreixi la implicació social i la participació, sinó també la convivència en el marc de societats cada vegada més pluriculturals.»³

Aquest plantejament es troba en la mateixa línia del Pla de ciutadania i immigració 2005-2008.

«Catalunya ha de ser un país capaç d'oferir al seus residents un espai d'oportunitats, unes perspectives d'assentament i d'inserció social i econòmica dignes, i un context de participació que permeti portar a terme les seves expectatives dins d'un entorn social comú. D'aquí que aspirem a una societat articulada socialment sota el principi d'igualtat, amb un projecte cultural i polític, obert, comú i plural. La interacció entre el nouvingut d'ara –el ciutadà català de demà– i la resta de la societat actual ha d'aportar beneficis mutus, tant en termes socioeconòmics com culturals. Això comporta la responsabilitat d'acceptar que aquest nou espai compartit implica tant renúncies mútues com oportunitats noves.» (Generalitat de Catalunya, 2006:33)

L'any 2006 vam desenvolupar un estudi avaluatiu de les accions i els programes presentats en la convocatòria, dins el Pla de ciutadania i immigració per a l'acolliment d'immigrants 2005, a Catalunya, i que havien estat objecte d'alguna subvenció.⁴ Algunes de les conclusions a les quals vam arribar estan en la base d'aquesta nova recerca.

El nostre estudi⁵ consisteix a facilitar el desenvolupament, des d'una visió integral, d'un pla de ciutadania i immigració per a localitats de menys de 4.000 habitants amb un percentatge de població immigrant estrangera de més del 10 %. La nostra recerca es fa a partir d'un estudi de cas.

La finalitat general de la recerca està centrada en el desenvolupament de millores en el context de la localitat de Sant Quintí de Mediona (d'ara endavant Sant

---

2. Touraine, 1997, 2005; Kymlicka, 2003; Martiniello, 2003.

3. Oller, 2003:23.

4. Bartolomé, Cabrera i Marín (coord.), 2006.

5. Aquest estudi ha estat desenvolupat durant els anys 2007 i 2008.

Quintí)⁶ en els processos d'acolliment i d'integració de la població immigrant, i potenciar unes condicions òptimes per a la convivència. En aquest sentit, s'ha pretès estimular una ciutadania intercultural mitjançant l'elaboració, la negociació i la iniciació de l'aplicació d'un programa que pugui ser vàlid per a aquesta població.

Els objectius es podrien definir de la manera següent:

1. Aprofundir en la realitat de Sant Quintí⁷ per tal de conèixer les limitacions i potencialitats dels contextos comunitaris d'aquesta població que permetin orientar les bases per a l'elaboració d'un programa per al desenvolupament d'una ciutadania intercultural.
  - Desenvolupar una avaluació diagnòstica de tipus participatiu que permeti la implicació d'agents comunitaris i tècnics del municipi en el procés de recerca.
  - Establir una prioritització de necessitats que guiaran les dimensions considerades en l'elaboració del programa.
2. Elaborar i negociar un programa que afavoreixi el desenvolupament d'una ciutadania intercultural i presentar les condicions objectives i subjectives que facin possible la seva aplicació al municipi de Sant Quintí.
  - Elaborar, des del coneixement obtingut amb l'avaluació diagnòstica, una proposta de programa que permeti estructurar un conjunt d'accions orientades al desenvolupament de competències ciutadanes interculturals.
  - Negociar la proposta de programa amb les entitats i associacions que configuren el teixit associatiu i cívic del municipi, amb l'objectiu que sigui assumit pel conjunt de la comunitat.
  - Definir les condicions, amb la participació directa de l'Ajuntament, que possibilitin la iniciació del desenvolupament del programa.
3. Iniciar l'aplicació d'un programa de ciutadania intercultural orientat a la millora de les condicions d'acolliment, integració i convivència entre el conjunt

---

6. Sant Quintí de Mediona és un municipi situat al nord de la comarca de l'Alt Penedès, a la vall mitjana de la riera de Mediona, amb una extensió de 13,59 km² i una densitat de població de 147,3 (hab/km²). Segons les dades del padró, el novembre de 2007 tenia una població de 2.195 habitants, dels quals un 13,4% corresponia a població estrangera.

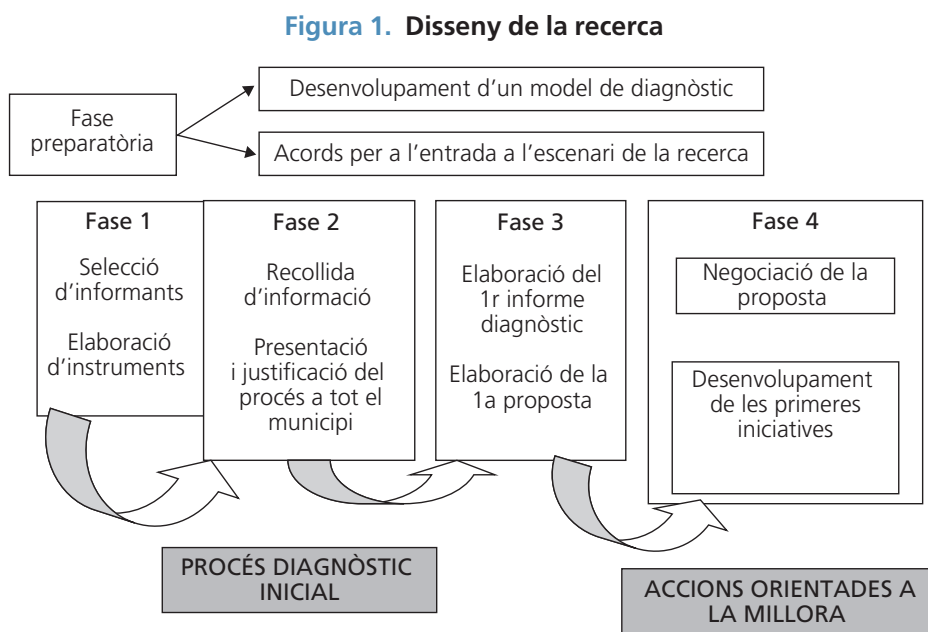
7. Hem triat el municipi de Sant Quintí de Mediona per dues raons fonamentals: aquest municipi reuneix les característiques que ens hem proposat per a l'estudi quant al nombre d'habitants i l'origen de la població; i, en segon lloc, hi ha enllestit un procés amb vista a la integració de la població immigrada que ha comptat amb el suport de la Diputació de Barcelona i de l'autoritat del municipi. Abans del nostre treball, la Diputació de Barcelona va fer el 2006 un Pla de recepció i acollida municipal per a l'Ajuntament de Sant Quintí de Mediona (PRAM). Segons es diu en aquest informe, les dades es van recollir en una sessió de treball que es va fer el 3 de maig de 2006 amb els diversos serveis de l'Ajuntament de Sant Quintí de Mediona. En el nostre treball vam partir d'una anàlisi d'aquest estudi, però nosaltres preteníem l'elaboració participativa d'un pla de ciutadania intercultural, per la qual cosa necessitàvem la participació de la gent de Sant Quintí. L'alcalde va facilitar el procés.

de veïns de Sant Quintí, i considerar l'existència de diversos orígens culturals i sentiments vinculats als processos migratoris.

Aquest treball s'inscriu en les línies de recerca desenvolupades pel grup GREDI (Grup de Recerca en Educació Intercultural) de la Universitat de Barcelona.⁸

2. Disseny de la recerca

Presentem ara en un quadre el disseny tal com ha estat desenvolupat:

Descriuim breument cadascuna d'aquestes fases:

- **Fase preparatòria**, en què ens hem centrat en la construcció prèvia d'un model que pogués enriquir i orientar el treball diagnòstic i la recerca en general, i paral·lelament hem començat els processos de negociacions amb el govern local per accedir a la població mostra de l'estudi.

8. Es tracta d'un grup consolidat per la Generalitat de Catalunya i que des del 1992 ha portat a terme múltiples treballs de recerca sobre l'impacte que els processos migratoris originen en la transformació de la nostra societat, així com l'elaboració i avaluació de programes i accions socioeducatives que puguin ser una resposta vàlida a aquest canvi.

- **Procés diagnòstic inicial (fases 1, 2, 3).** Comencem amb la selecció dels informants clau. Aquesta tasca l'havia de dur a terme una persona que conegués el municipi; per aquesta raó, ho va fer la tècnica de l'Ajuntament que formava part de l'equip de recerca. Paral·lelament, es feia una anàlisi sobre la documentació recollida per tal d'aportar dades que ens ajudaran a fer un retrat de partida. La recollida d'informació, a través de grups de discussió integrats per població autòctona i immigrant, ens ha permès detectar la percepció de la gent respecte a la situació del municipi, els canvis experimentats i les necessitats que encara hi ha en relació amb aquests canvis. També en aquesta fase es va fer la presentació a tota la població del municipi del procés de recerca engegat i també es van recollir les inquietuds i els dubtes. Així, es va concretar la tercera fase amb l'elaboració del primer informe i les propostes d'actuació.
- **Actuacions orientades a la millora (fase 4).** En aquesta fase es concreta i es presenta a l'alcalde la proposta que sorgeix de l'informe perquè sigui valorada i s'hi introdueixin els canvis pertinents. Una vegada introduïts els canvis, es fa una presentació pública als grups polítics per arribar a un consens sobre el Pla de ciutadania i immigració. Finalitzem aquesta fase amb la posada en marxa de les primeres iniciatives sorgides com a conseqüència del procés fet.

3. Model de ciutadania que ha orientat el diagnòstic

El diagnòstic realitzat en el context de Sant Quintí presenta unes característiques específiques que estan determinades per la finalitat de la pròpia recerca. Això suposa una orientació focalitzada en el que ha estat el procés d'incorporació d'un important col·lectiu de persones immigrades en el context comunitari d'un municipi petit.

Aquesta situació ha tingut repercussions en el si del municipi. La convivència s'ha vist una mica compromesa pel contrast cultural i la lògica desconfiança produïda pel desconeixement mutu dels diversos patrons culturals que caracteritzen cada col·lectiu. El diagnòstic, doncs, ha pres com a referència l'anàlisi de les noves condicions creades. Aquestes s'han vist reflectides en aspectes com ara els possibles canvis i adaptacions de serveis i recursos, les relacions intra i entre grups, la utilització dels espais públics i les formes que adopta la convivència al municipi, l'aspecte que ha pres la vida cívica i associativa del municipi... En definitiva, es pretén conèixer l'impacte que ha tingut el canvi demogràfic que s'ha produït al municipi, tant en els aspectes més externs i de tipus més objectiu com en aquells que farien referència als valors i significats atribuïts a la situació des de les persones i els col·lectius que constitueixen l'actual comunitat del municipi.

Per poder aprofundir en aquest conjunt d'aspectes, ha estat necessari dur a terme una revisió conceptual que ens permetés organitzar i estructurar la recollida d'informació en grans dimensions per facilitar la seva anàlisi. Per aquest motiu, l'elaboració d'un model que articuli els components i permeti tenir en compte les relacions

que hi ha entre aquests, constitueix un primer pas cabdal per fer comprensiu el diagnòstic i orientar l'anàlisi posterior.

Com a punt de partida, s'ha pres la prioritat que guia la pròpia recerca, és a dir, la «integració» com a constructe. Aquest concepte respon a una necessitat comunitària de cohesió i té un aspecte dinàmic, interactiu, bidireccional i no lineal; es tracta d'un procés temporal que dependrà, bàsicament, d'un conjunt de situacions i circumstàncies que el facin possible. Un primer element recollit des del Pla de ciutadania i immigració de la Generalitat de Catalunya és el concepte de *ciutadania resident* com un primer aspecte clau que permet expressar la voluntat d'establir-se en un determinat territori.

Des d'una perspectiva teòrica, el concepte de ciutadania pren un caire que va més enllà i integra tot un conjunt de dimensions que, en essència, permeten definir els components que es trobarien implicats en el concepte d'integració. Aquest model més ampli⁹ estableix una interessant diferenciació entre dos àmbits que hauria d'aplegar el concepte de ciutadania; és a dir, *la ciutadania com a estatus* i *la ciutadania com a procés*. El primer d'aquests àmbits estaria referit a la condició legal atribuïda, és a dir, situació administrativa, polítiques públiques que permeten l'accés als serveis bàsics, acollida...; el segon faria referència al conjunt d'elements que configuren les condicions de convivència i que permeten i faciliten la participació social.

Aquestes dimensions ofereixen una dinàmica del procés d'integració prou interessant, ja que es podria parlar de tres moments dins la continuïtat que suposa qual-sevol procés d'integració:

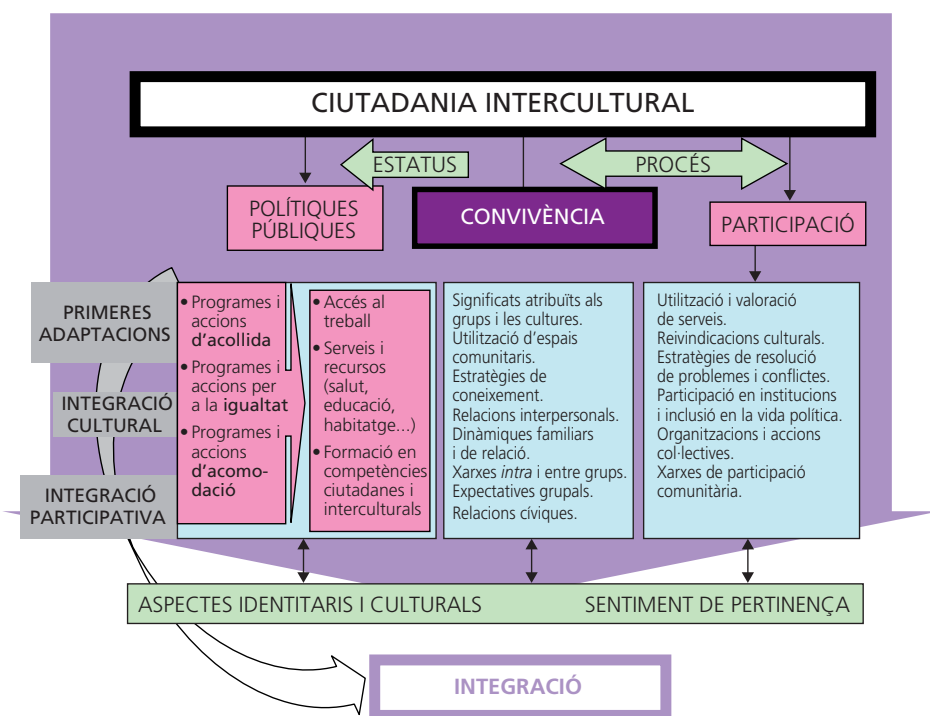
- **Primeres adaptacions:** que estan caracteritzades per part de les persones nouvingudes per a la recerca d'unes condicions mínimes de supervivència vinculades a l'accés a un treball remunerat, a un habitatge i als serveis de caràcter bàsic (sanitat, educació, etc.); i, per part de les persones que ja hi viuen, per la sensibilització a aquest fenomen.
- **Integració cultural:** que es caracteritza per la creació d'un espai de convivència comú on es puguin consensuar les regles i normes d'interacció entre els membres que constitueixen la comunitat. Aquestes, en alguns casos, prenen un sentit explícit i estan determinades per normatives elaborades de manera institucional, i en altres casos tenen un sentit implícit i configuren maneres d'actuar a partir de significats consensuats. Això implica –més quan la realitat presenta diferències culturals tan marcades–, l'establiment de certs vincles relacionals que permeten el coneixement mutu i la comprensió de les pautes d'actuació de cada col·lectiu, ajustant-les a la convivència comunitària.
- **Integració participativa:** aquest nivell constitueix la confirmació definitiva del procés integrador. El desenvolupament cultural, social i polític de cada comunitat es caracteritza per ser dinàmic i la participació constitueix l'element

---

9. Vegeu Bartolomé, 2002.

clau d'incidència en aquest procés. Cal tenir present que, com a col·lectius culturals específics, hi poden haver necessitats específiques i, per tant, poden donar-se formes específiques de participació mitjançant associacions culturalment homogènies. Ara bé, cal potenciar formes d'organització que apleguin objectius comuns i que, per tant, tinguin una composició àmplia amb persones de diverses perspectives culturals. Tenint en compte, doncs, el sentit processual que pren el desenvolupament integrador de qualsevol col·lectiu a una realitat comunitària i la perspectiva bidireccional d'aquest procés, a continuació es presenta el model que permet visualitzar gràficament els elements considerats en cadascuna de les grans dimensions i les relacions que s'hi estableixen.

Figura 2. Model per al diagnòstic d'una ciutadania intercultural des d'una perspectiva dinàmica. Elaboració pròpia

Polítiques públiques, percepció ciutadana i materials d'acollida

Aquest conjunt d'aspectes permeten apropar-nos de manera comprensiva al procés integrador dels grups de població que configuren la realitat comunitària de Sant Quintí.

En el model només es fa referència als components conceptuals que es troben implicats; serà l'anàlisi empírica a partir de les dades obtingudes el que ens ajudarà a atribuir valor a aquests conceptes i aprofundir-hi.

4. Principals resultats del diagnòstic

Deu anys abans, Sant Quintí presentava una composició cultural relativament homogènia, però en els últims anys ha experimentat un canvi substancial, producte de l'arribada de població immigrant, que sobretot prové del Magrib. Aquesta situació planteja nous reptes a la convivència i a la ciutadania. La gestió del canvi s'està fent de manera heterogènia. Caldria continuar i, si és necessari, reforçar *les polítiques igualitàries* que l'Ajuntament ha desenvolupat fins ara i que tendeixen a afavorir la normalització dels recursos per a tota la població (per exemple, llibres escolars gratuïts per a tothom, subvencionats per l'Ajuntament).

■ 4.1. A partir de l'enquesta feta a les associacions i entitats

Hi ha una xarxa bastant nombrosa d'associacions i entitats al municipi de Sant Quintí.¹⁰ Això demostra l'existència de vincles socials i relacionals que conflueixen en activitats de tipus bàsicament cultural i esportiu. També n'hi ha alguna de social. Les entitats, majoritàriament –tretze a divuit– es dediquen a activitats vinculades a les arrels culturals, històriques i religioses del municipi. Això ens dóna un aspecte clau: la poca participació de persones immigrades en aquestes associacions. Hi ha un grup d'entitats –13– en les quals només participa població autòctona. En segon lloc, destaquem associacions que, molt vinculades a arrels culturals, manifesten una obertura a la població migrant. Dues d'aquestes compten amb la participació de persones immigrades a les seves activitats, i dues més diuen que estan disposades a rebre. Hi ha, per tant, una diferència substancial d'oportunitats socials, culturals i lúdiques entre els habitants de Sant Quintí dependent de la seva procedència cultural.

Totes les entitats i associacions remarquen com a dificultat per a la participació el tema de la llengua. Malgrat això, la majoria dels habitants del municipi consideren que hi ha un futur diferent, ja que els nens i les nenes que acudeixen a l'escola aprenen ràpidament el català, juguen junts i amb el temps pensen que podran accedir a participar en les associacions. Es revelen dubtes i reticències per part d'alguns dels membres d'aquestes associacions, que s'hauran de resoldre, a poc a poc, en un marc de diàleg i comprensió per part de tots els col·lectius de població.

Malgrat que hi ha un 13 % de població estrangera a Sant Quintí, no hi ha cap associació específica constituïda per ells. La seva existència podria atorgar-los representativitat a l'hora de negociar i parlar amb interlocutors vàlids. Creiem, no obstant això, que és necessari fomentar la creació d'espais on puguin reunir-se i treballar junts diversos col·lectius sobre temes, problemes i activitats que afecten tota la comunitat.

---

10. L'informe presenta un sociodrama de les entitats i associacions del municipi, així com de la seva composició del diferents grups de població.

■ 4.2. A partir de l'anàlisi de dades dels grups de discussió

Presentem aquestes conclusions de manera temàtica, tal com han estat analitzades. Veurem també les necessitats associades, tal com van ser percebudes pels participants.

Quadre 1. Model per al diagnòstic d'una ciutadania intercultural des d'una perspectiva dinàmica

Àrees temàtiques	Conclusions	Necessitats percebudes
Situació davant la immigració	<p>Atribució als altres grups culturals de caracteritzacions plenes d'estereotips i prejudicis:</p> <ul style="list-style-type: none"> –Desconeixement d'un col·lectiu respecte a l'altre. –Concepte d'immigració lligat a la precarietat laboral i econòmica, que provoca sentiments de desconfiança vers els immigrants. 	<p>De formació en competències interculturals orientades a la convivència.</p> <p>De coneixement de diversos grups culturals o de la possibilitat d'enriquiment mutu a través de la convivència.</p> <p>De visualitzar en els llocs web del municipi els col·lectius que hi ha a San Quintí.</p>
Dimensions identitàries	<p>Es veu la llengua com un element clau de la identitat catalana.</p> <p>El paper social desenvolupat per les dones apareix com un element integrador al municipi. Es dificulta la integració si no es dóna l'adquisició real del català per part de la població immigrant, especialment per part de les dones.</p> <p>Per als magrebins, l'element d'identificació és la religió. Les seves reivindicacions s'orienten cap a la possibilitat de tenir un lloc de culte.</p>	<p>D'aclarir qui ha de prendre la iniciativa. Tots els col·lectius atribueixen als altres la responsabilitat de fer el primer pas.</p> <p>D'aprendre el català.</p>
Integració	<p>Els col·lectius s'atribueixen els uns als altres la responsabilitat de la integració. Si bé es mostra una voluntat de promoure la participació, costa trobar la manera d'incrementar-la des de la pràctica.</p>	<p>De representació dels col·lectius en una comissió municipal que dinamitzi la proposta.</p> <p>De formar part del teixit associatiu.</p>

Convivència	Molt poca i basada en prejudicis. Aïllament en el context de la vida quotidiana.	De línies de treball conjuntes. D'elaboració de codis de conducta ètics. De potenciació de la relació entre persones de diversos col·lectius.
Visualització i funcionament de les polítiques públiques	Preocupació i ansietat davant el procés de regulació. Valoració negativa dels serveis mèdics, a causa de la falta de pediatres al municipi. Valoració positiva de l'educació que s'imparteix al municipi. Problema de l'habitatge. Rebuig de la discriminació positiva amb les persones immigrants.	D'un dispositiu d'acolliment que reculli i centralitzi la informació respecte als serveis. D'assessorament per crear una associació d'immigrants o, almenys, formar un grup en què els seus líders puguin representar el col·lectiu immigrant davant els poders públics.
Visió de futur	<p>Perspectives optimistes dels joves. Pensen que la majoria de problemes s'arreglaran en l'anomenada segona generació. Reforcen la dimensió educativa del procés.</p> <p>El grup de dones es mostra el més prepositiu de tots. Les seves aportacions estan molt orientades a la construcció d'una ciutadania i una convivència interculturals, potenciant les seves dimensions relacionals, associatives i ètiques.</p> <p>El grup de discussió d'entitats i associacions es pronuncia en la mateixa direcció que el grup de dones, però amb menys aportacions.</p> <p>El grup de discussió de gènere demana reforçar la llengua catalana per a les dones magrebines, feina i habitatge per a les persones immigrades i l'intercanvi de cultures culinàries a l'escola que s'obrin a la comunitat.</p>	<p>De reforçar l'existència d'una escola intercultural i inclusiva. De reforç de l'aprenentatge del català, especialment per a les dones, i obertura de les classes d'àrab per a tothom. D'un espai per poder reunir-se les dones de diverses cultures i intercanviar experiències, problemes i receptes culinàries. D'informació sobre les cultures per a tothom.</p> <p>De potenciar el coneixement de totes les cultures a través de festes locals.</p> <p>De potenciar l'associacionisme. D'impulsar programes per a infants i joves.</p> <p>De trobar solució a la problemàtica de la feina i l'habitatge per a tothom.</p>

5. Propostes d'intervenció

Les propostes concretes que es desprenen d'aquestes necessitats estan en la línia de formació i participació. No obstant això, es veu la necessitat de desenvolupar elements estructurals mixtos, com la comissió de convivència o l'oficina d'acolliment, en coordinació amb les que ja hi pugui haver al municipi (com ara la comissió de disciplina), que donin suport a totes les iniciatives orientades al desenvolupament d'un pla de ciutadania. Sense l'existència d'aquests elements estructurals no es pot assegurar l'èxit del canvi. Però aquests elements només seran eficaços en la mesura en que serveixin per enllestir un procés semblant al que hem fet nosaltres, en què, a poc a poc, la població comença a sentir-se cridada cap a un canvi. Un canvi poc precís en un començament, sense cap punt de connexió entre uns col·lectius i uns altres, però un canvi que ha de portar a la creació d'una xarxa comunitària més forta compartida per tots. Cap a això s'ha encaminat la nostra proposta. La seva primera redacció, que es va constituir com a marc del procés de negociació, estava presentada en un quadre de doble entrada: d'una banda, analitzàvem tres tipus d'accions: estructurals, formatives i per promoure la convivència; de l'altra es plantejava la temporalització a curt i mitjà termini. Les accions estaven molt detallades perquè els polítics poguessin treballar amb més comoditat, per poder prendre decisions. De fet, van ser modificades en els diversos moments de la negociació.

■ 5.1. Procés de negociació

La nostra intenció era engegar un procés participatiu, en què la implicació de tota la població, començant pel govern local, fos una realitat. És per això que, quan havíem començat el desenvolupament dels grups de discussió i la nostra presència ja era coneguda al municipi, es va fer una convocatòria per presentar tot el procés a la població, en un acte que va presidir l'alcalde i en què tres persones del grup van presentar la tasca que es volia dur a terme i la justificació d'aquesta. També es va obrir una plataforma digital per recollir suggeriments.

En començar la segona part d'aquesta recerca calia tornar, primer de tot, els resultats del diagnòstic, així com la proposta de canvi que sorgia de l'anàlisi de necessitats obtingut, al govern de la població. D'aquesta manera podíem comparar el seu punt de vista, des de les polítiques dissenyades i la pràctica viscuda al municipi, amb la nostra proposta. Tots sabem els múltiples condicionaments que té qualsevol projecte d'aquest tipus i era important veure si es considerava viable en el govern actual.

Aquest procés de negociació va ser llarg, ja que suposava l'anàlisi i la negociació de tot l'informe: revisió, en primer lloc, de les imprecisions; aclariments de termes i/o afirmacions que es prestaven a confusió o que donaven, en opinió de l'alcalde, una

visió poc ajustada o poc oportuna, parlant políticament, de la realitat. Subratllats que calia fer des de les necessitats o coneixements que tenia el municipi.

Després de tornar a refer l'informe amb els suggeriments proposats, es va plantejar la necessitat de consensuar-lo amb els partits de l'oposició de l'Ajuntament¹¹ i presentar-lo, posteriorment, a tota la població en un acte global. Cal remarcar que, en aquesta darrera presentació, l'associació de dones que s'havia constituït, com a conseqüència del procés engegat, va voler fer la seva presentació al municipi i explicar els seus objectius i les seves activitats.

■ 5.2. Primeres iniciatives: les dones com a punt de partida per a la creació de grups mixtos al municipi

Les dones són un col·lectiu decisiu en la integració de la població nouvinguda i representen un element clau en el procés integrador dels nous nuclis familiars. Des dels primers grups de discussió, s'havia manifestat la necessitat de visibilització de les dones, ja que elles podien crear moltes xarxes necessàries en temes d'educació, salut, habitatge, convivència, etc.

Quan es va organitzar el segon grup de discussió amb dones, ja el mateix grup va detectar la possibilitat de fomentar i donar suport a l'*associació de dones* que podia oferir un marc per a reflexions i un model a seguir per a altres col·lectius (tant de població immigrada com autòctona) de Sant Quintí.

Així, l'associació de dones ha quedat constituïda per persones que procedeixen del segon grup de discussió. Aquest grup és mixt i està compost tant per dones immigrades com autòctones. Han fet nombroses activitats, s'ha creat una dinàmica i s'han elaborat uns estatuts que permeten el treball cooperatiu i l'intercanvi d'experiències.

■ 5.3 Proposta de futur

A partir del treball realitzat, s'ha pogut veure la necessitat d'aprofundir en l'aspecte de la convivència com a element essencial per tal de crear unes condicions que permetin el desenvolupament d'una ciutadania intercultural. La interacció entre grups i el suport mutu constitueixen dos dels pilars bàsics de la necessària cohesió social per poder construir projectes de vida en un context comunitari comú.

A Sant Quintí s'han donat unes circumstàncies complexes, amb una arribada molt significativa i accelerada de persones immigrants que, per a determinats sectors de la població autòctona, ha estat viscuda com una presència amenaçadora de les condicions de vida tradicionals del municipi. L'aparició, en aquest sentit, de reaccions

---

11. Aquesta presentació es va fer en la primera quinzena de març de 2007.

contràries cap als col·lectius immigrants han sovintejat, fet que ha creat un cert encapsulament entre grups que cal mitigar mitjançant actuacions orientades a la totalitat de la població per tal de generar espais de convivència i trencar inèrcies que porten al desconeixement, la desconfiança i el prejudici.

Val a dir que el pla¹² només constitueix una part de l'acció global desenvolupada des de la recerca. El desenvolupament de la mateixa ja ha estat un element de canvi, que ha incidit en la creació d'espais de reflexió que han permès fer explícita la situació de conflicte que hi havia. Els processos que s'han dut a terme en els grups de discussió, les presentacions de la recerca realitzades al municipi amb la participació institucional del mateix alcalde, la participació dels professionals vinculats a diversos serveis del municipi (educació, salut, etc.), han generat dinàmiques de canvi i han incrementat la vida associativa a la població amb l'aparició, per exemple, d'un grup en què participen dones del conjunt dels col·lectius culturals del municipi. A més, s'han anat modificant els imaginaris creats per cada grup cultural, en què la desconfiança i el prejudici tenia qualsevol aspecte de tipus relacional. Fins hi tot des de les mateixes institucions s'estan assumint aspectes que fa pocs mesos semblaven impossibles.

El pla orientat a la convivència constitueix un pas més en la direcció d'harmonitzar la xarxa de relacions que permetin una convivència pacífica i agradable, superant, si més no, les visions estereotipades i poc reals dels uns vers els altres. Òbviament, l'aplicació del pla ha d'anar acompanyada de tot un conjunt de mesures (difusió d'aquest, implicació de sectors significatius de la població del municipi, participació en els òrgans i comissions creats, incentivació des de les institucions d'accions formatives i de suport al seu desenvolupament, etc.) que permetin continuar modificant les mentalitats i les relacions interpersonals per tal de construir realment un projecte comú en el marc d'una ciutadania intercultural.

Els principis que han guiat l'elaboració del Pla de ciutadania i immigració són els següents:

- **Participació:** per aconseguir l'acceptació i la implicació del conjunt de la població en el desenvolupament del pla és fonamental que tothom participi i assumeixi, com a pròpia, aquesta iniciativa. El procés diagnòstic desenvolupat, les presentacions realitzades i els processos de negociació duts a terme han pretès, entre altres coses, afavorir la participació dels grups del municipi.
- **Complementarietat:** el municipi disposa ja de tot un conjunt de serveis i recursos orientats a cobrir necessitats i a facilitar la convivència entre veïns, així com un pla concret (PAML, Pla d'acollida i millores locals). Aquest nou pla ha

12. Parlem de pla i/o proposta d'actuació, però no de programa, com inicialment havíem qualificat la nostra actuació, perquè des de la pràctica veiem que el programa suposa una programació d'accions prou estructurada. El pla és més ample i pot incloure accions i programes específics.

d'aportar elements complementaris a allò que ja hi ha. No es tracta, doncs, de substituir serveis o generar-ne d'específics, sinó d'articular, de manera complementària, iniciatives i espais de reflexió que permetin generar dinàmiques que ajudin al bon desenvolupament de l'acció dels serveis.

- **Globalitat:** les accions que es plantegen en el pla prenen un sentit global i intenten implicar la totalitat de la població, i no pas algun col·lectiu concret. Per tant, la proposta va dirigida a la totalitat de la població. Caldrà que tothom assumeixi un cert compromís si la pretensió és millorar la convivència.
- **Coordinació-treball en xarxes:** és bàsic establir una coordinació entre les diverses accions que es desenvolupen al municipi (culturals, formatives, cívi-ques, festives, etc.) amb la possibilitat d'aprofitar-les, d'una banda, perquè mantinguin la lògica de potenciar la convivència i l'intercanvi al municipi i, de d'altra, perquè permeti l'establiment de xarxes relacionals i de treball conjunt que generi unes relacions de confiança i enteniment entre les persones independentment del col·lectiu cultural al que es pertanyi.

Aquests principis constitueixen la guia que ha orientat el pla de millora de la convivència al municipi. A més, per a la seva elaboració, s'ha tingut en compte el diagnòstic realitzat i el model presentat en l'inici d'aquest treball, en què es reflectien les dimensions que calia considerar en un procés d'integració en un context, com el descrit, d'un municipi petit.

El pla constitueix una eina organitzativa que ha d'incidir en les dinàmiques tan formals com informals que es creen al municipi. Això vol dir que no només farà referència a aspectes institucionals, sinó que també es busca la possibilitat de dinamitzar processos que estimulin les xarxes de relació i que tinguin impacte en l'àmbit no formal.

Hi ha tres organismes específics que tenen un paper important en el desenvolupament del Pla de ciutadania i immigració. Aquests organismes són els següents:

- **L'oficina d'acollida:** aquest servei ja existia al municipi, però les seves característiques no responien als objectius del pla. A criteri de l'Ajuntament s'ha vist la possibilitat de que siguin els mateixos immigrants els que portin aquest servei amb el suport de l'Ajuntament, decisió que ja s'ha posat en pràctica. És necessari destacar el paper que té aquest servei, tant des d'una perspectiva informativa i d'ubicació en el context de les persones nouvingudes com per l'acció de sensibilització dels grups autòctons per tal de generar unes condicions favorables cap a un procés d'adaptació inicial satisfactori. Fins i tot, en la mesura que pugui créixer el nombre de persones nouvingudes, l'oficina pot anar assumint funcions de mediació intercultural.
- **La comissió de convivència** té un paper cabdal en el desenvolupament del programa. A diferència de l'oficina d'acolliment, pren un aspecte representatiu que permet una participació formal i organitzada dels grups i col·lectius

del municipi. Aquesta comissió tindrà un paper destacat en la planificació general dels possibles canvis necessaris per tal d'ajustar les demandes de la població als serveis que ja hi ha i generar iniciatives que ajudin a la millora de la convivència, tant des d'una perspectiva preventiva com d'intervenció concreta en situacions de conflicte. Val a dir que la interpretació que es fa d'aquesta comissió és la d'un espai de diàleg que permeti gestionar, en certa mesura, la vida col·lectiva, oferint la possibilitat de participar –directament o indirectament– en els diversos grups. Aquesta comissió té un aspecte consultiu, per qüestions que s'han d'aprovar en el ple de l'Ajuntament, i executiu, quan es tracta de concretar mesures aprovades i sol·licitar el suport popular. Els nomenaments de les persones que la integren tindran un aspecte oficial i seran nomenats des de l'Ajuntament. La composició específica de la mateixa estarà determinada per un procés previ de negociació, però caldrà garantir que els col·lectius hi estiguin representats.

Els objectius, previstos ja en la proposta inicial, eren els següents:

- Informar el conjunt del municipi de les característiques del Pla de ciutadania i immigració i intentar buscar complicitat en el seu desenvolupament.
- Organitzar activitats que ajudin a establir espais de contacte i comunicació, procurant, des del respecte al que ja existeix, innovar per tal que tothom s'hi pugui sentir representat.
- Potenciar sessions de formació i/o supervisió en aquells contextos en què pugui ser necessari per tal d'anar generant un pensament més proper a l'establiment de la convivència activa al municipi.
- Incentivar la creació i/o adaptació d'organitzacions cíviqes que permetin la participació en iniciatives comunitàries
- Participar en la gestió de possibles conflictes que preguin un aspecte de grup, buscant conciliar posicions i arribar a acords a partir del diàleg entre les parts.
- Assessorar en les polítiques sobre ciutadania que es puguin desenvolupar per part de l'Ajuntament, proporcionar informació i recollir els punts de vista de la gent del municipi.
- Incentivar el bon funcionament dels serveis del municipi i proporcionar iniciatives i recomanacions per establir les millores que siguin necessàries.

La periodicitat de reunions d'aquesta comissió es considera adient que sigui mensual i el seu funcionament específic; de la mateixa manera, els circuits administratius de coordinació també s'establiran a partir d'un segon nivell de concreció una vegada s'hagi negociat la possible posada en marxa d'aquesta comissió.

- **La comissió de seguretat.** Aquesta comissió actualment ja existeix, si bé té un caire culturalment homogeni. Un dels problemes detectats en el diagnòs-

tic és la valoració que determinats col·lectius autòctons fan dels problemes de seguretat vinculats als col·lectius d'immigrants. Per trencar aquesta lògica, es considera oportú incloure persones del col·lectiu immigrant en aquesta comissió, per tal de treballar plegats en la recerca de solucions que permetin generar unes condicions de seguretat per a tothom. Això també pot ajudar el procés integrador, ja que pot generar sentiments de pertinença comunitària en les persones nouvingudes.

El Pla de ciutadania i immigració, a més, té en compte dos eixos fonamentals que han d'acompanyar la seva posada en marxa. D'una banda, es veu la necessitat d'estimular la participació, i només serà en la mesura que aquesta es doni com hi haurà una incidència i un procés de canvi real al municipi. El segon eix és el de la formació: en aquest cas, es veu necessari desenvolupar accions formatives per tal d'anar modificant les percepcions i generar una cultura orientada al respecte i a la convivència. En aquest sentit, el coneixement d'altres cultures, el treball amb les actituds generades per les «pors», les estratègies de resolució de conflictes, la participació ciutadana, etc. poden constituir aspectes prou interessants per ser treballats amb grups de població heterogenis, de tal manera que es fomenti la relació entre grups culturals i que es constitueixi en espais d'establiment de consens i cultura comú.

La necessitat d'incidir en dinàmiques no formals també és prou rellevant en la mesura que és la participació en la vida cívica associativa el que constitueix un aspecte bàsic integrador. Les actuals associacions del municipi són molt homogènies, amb pocs espais de participació per als nouvinguts. És necessari estimular altres associacions que permetin una participació molt més oberta i mixta, en què els col·lectius puguin tenir els seus espais de treball i implicació.

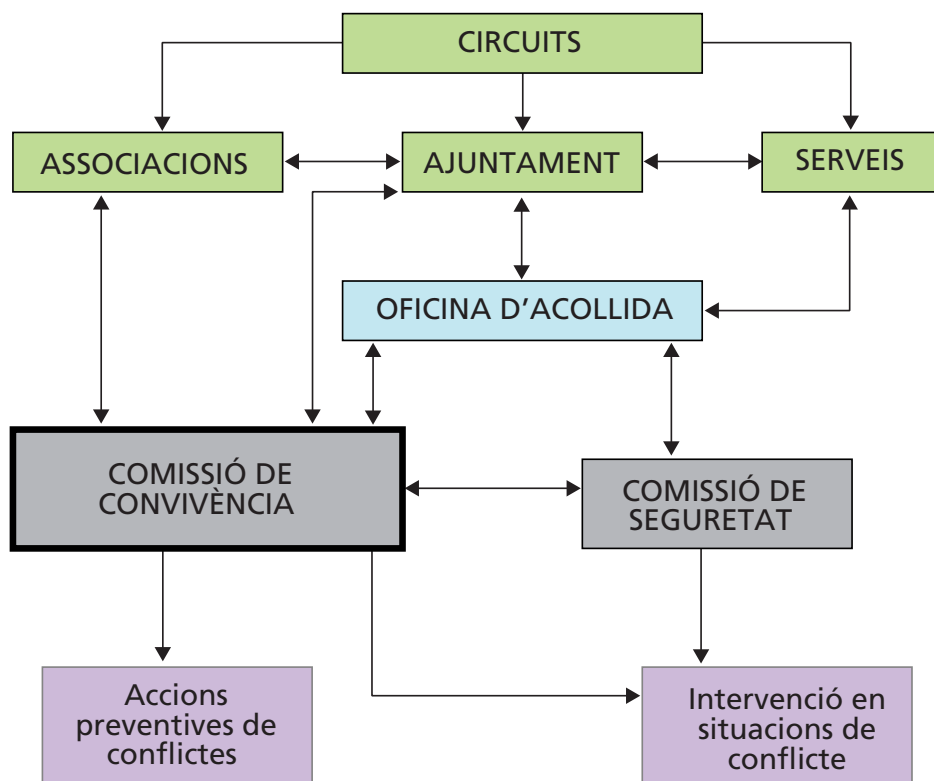
En conjunt, doncs, es tracta d'una proposta que, orientada al canvi, fa incidència en els procediments. Es busquen formes organitzatives que ajudin a crear unes condicions que permetin «trencar» l'aïllament de cada grup i, alhora, iniciar un procés d'enriquiment en el qual veritablement la diversitat constitueixi un aspecte positiu.

El Pla de ciutadania i immigració ha de tenir uns circuits d'actuació que permetin l'intercanvi d'informació i la col·laboració entre les institucions. Aquest intercanvi i, fins i tot, una certa complicitat entre serveis, és bàsic per tal que la incidència sigui global i permeti l'establiment de xarxes entre iniciatives que proporcionin una coherència global d'actuació en una mateixa lògica de treball.

Aquests circuits es podrien plasmar gràficament de la manera següent:

Figura 3. Circuits d'actuació del Pla per a la convivència intercultural

Com es pot apreciar en el gràfic, la interacció entre els organismes, tant institucionals com participatius i cívics, configura la base que possibilitarà el funcionament dels diversos components del pla d'actuació. Aquests components han de presentar un grau d'interacció força intens amb la participació dels tècnics de l'oficina d'acollida en les comissions representatives, de manera que existeixi una fluïdesa en la informació i permeti tenir un coneixement de la realitat i dels possibles canvis per tal d'anar desenvolupant iniciatives que permetin prevenir situacions futures de conflicte.

En la mesura que la convivència es normalitzi, aquest Pla per a la convivència intercultural pot anar generant iniciatives culturals, de foment de l'associacionisme i de creació d'una xarxa social que estimuli el desenvolupament d'una ciutadania responsable, global i intercultural.

L'interès fonamental del Pla per a la convivència és intentar vincular tot el conjunt d'iniciatives i accions a una xarxa més participativa que permeti estructurar una lògica d'intervenció comú, que superi l'acció, vista de manera individual. En aquest sentit, el pla s'orienta a unificar sensibilitats i potencia de manera clara l'establiment d'un context de convivència.

■ 5.4. Síntesi i propostes d'intervenció

L'estudi del cas de Sant Quintí ens ha permès oferir alguns elements que semblen fonamentals per promoure i enfortir la cohesió social en municipis petits, semblants al que ha estat objecte de la nostra recerca. Cohesió social a què s'arriba a través de generar processos de construcció ciutadana arrelats en la convivència com a eix fonamental.

Resumim ara evidències que han sorgit de la recerca i que ens permeten fer algunes propostes a l'administració pública per afavorir el desenvolupament d'una ciutadania intercultural en petits municipis:

- *Els processos de canvi personal i comunitari s'inicien des del moment en què la població pren consciència dels canvis que s'han originat en el seu si pel fet migratori. El diagnòstic participatiu es constitueix, per aquesta raó, en un element clau de qualsevol transformació social, ja que pot arribar a desencadenar canvis significatius.* Nosaltres hem pogut confirmar aquesta evidència en la nostra recerca. Ara bé, dins del diagnòstic, la percepció subjectiva dels participants sobre els seus problemes i realitats socials, així com el grau d'acceptació o rebuig de diversos col·lectius, es constitueix en estudi obligat per a qui pretén afavorir un canvi social o està implicat en aquest canvi. Per això, la devolució a tots els participants de la població del resultat d'aquest diagnòstic permet avançar de manera significativa en els processos de canvi. Això s'ha pogut comprovar en el cas de Sant Quintí. L'administració pública hauria de donar suport personal i econòmic a projectes que facilitin aquest diagnòstic en poblacions petites, com un pas previ per desenvolupar plans de ciutadania que puguin ser assumits per tota la població.
- *Les xarxes d'entitats han de respondre a tota la població perquè puguin sustentar el procés de construcció ciutadana. L'enfortiment de la societat civil rep un suport important de la xarxa d'associacions i dels vincles relacionals establerts en una població.* Nosaltres havíem pogut constatar aquest fet en una altra població catalana. A Sant Quintí de Mediona, tal com hem explicat en aquest resum de la recerca, les entitats estan referides fonamentalment a un tipus de població, l'autòctona (atorze entitats de divuit). A més, la xarxa d'entitats més gran es construeix fonamentalment al voltant de la festa major, en la qual encara no participen les persones immigrades. És per això que proposem la creació d'algunes associacions o entitats de caràcter mixt en què puguin participar persones de tots els col·lectius del poble. De fet, ja hem avançat, per aquest camí, amb la creació d'una associació de dones a Sant Quintí amb aquestes característiques. L'administració pública hauria d'afavorir en aquestes poblacions la creació de petites associacions mixtes, així com espais on es puguin trobar associacions diverses (mixtes o no).

- *Qualsevol procés que vulgui desenvolupar un pla de ciutadania en un poble ha de procurar prèviament espais de convivència on les persones de diversos col·lectius aprenguin a relacionar-se. Això suposa establir mesures estructurals i mesures formatives que facilitin la participació.* En la nostra recerca hem elaborat aquestes mesures i hem enriquit amb noves funcions i introduint nous col·lectius les entitats que ja hi havia (per exemple l'oficina d'acollida o la comissió de seguretat). També n'hem proposat altres de noves (com ara la comissió de convivència). Aquesta darrera és clau per al desenvolupament d'una ciutadania intercultural en pobles on la distància cultural entre els seus habitants és molt gran. L'administració pública ha d'afavorir i donar suport a la creació de plans de ciutadania que incloguin els dos tipus de mesures. Vetllarà perquè cap col·lectiu quedi fora dels circuits de participació previstos en el pla.
- *La gestió del canvi només és possible si hi ha persones inserides en la població, que siguin capaços de connectar amb associacions i persones i que tinguin aquesta voluntat de canvi.* Nosaltres hem pogut gaudir del suport d'una persona, tècnica de l'Ajuntament, confirmant el que ja havíem observat en recerques precedents. Per això considerem necessari que l'administració pública es preocupi per la formació sistemàtica dels tècnics dels ajuntaments en el desenvolupament de plans territorials de ciutadania intercultural. Aquesta formació inclou també un vessant metodològica sobre el desenvolupament de processos participatius, dinàmiques de grup, orientació de grups de discussió, etc.
- *Un pla de ciutadania suposa una voluntat política de portar-lo a terme.* No n'hi ha prou amb tenir un marc polític de referència que afavoreixi aquest pla. Això és necessari, però no suficient. Sense el suport de l'autoritat municipal no hauria estat possible la nostra actuació. Però també hem constatat la necessitat que les persones que representen diverses forces polítiques al poble s'impliquin en els processos, ja que la correlació de forces locals pot ser diferent a les de la Generalitat.

Hem volgut assenyalar alguns dels elements que ens han permès engegar un camí que va des del coneixement mutu, al canvi d'actituds i a la creació de serveis i programes que permetin consolidar la convivència i la ciutadania. És un camí llarg que no s'aconsegueix en un any. Però, creiem nosaltres, és un camí possible, si es donen el suport i les condicions descobertes en el nostre treball.

6. Bibliografia

Aubel, J. *Manual de evaluación participativa del programa*. [en línia] Maryland: USAID. 2000. Disponible a <http://www.childsurvival.com/documents/manual_span.pdf>.

- Bartolomé, M. (coord.). *Identidad y ciudadanía: un reto a la educación intercultural*. Madrid: Narcea, 2002.
- Bartolomé, M. «Cap a una ciutadania intercultural. Un tema emergent a la recerca educativa». *Temps d'Educació*, 27, 2003, p. 13-32.
- Bartolomé, M. «Las buenas prácticas interculturales: ¿Un apoyo a la convivencia ciudadana?». A Tamarit Pérez, J. (coord.). *La convivència en una societat multicultural*. Madrid: Col·lecció Hort de Trenor/16, 2004, p. 25-49.
- Bartolomé, M. «Identidad y ciudadanía: hacia una sociedad intercultural». *Bordón Revista de Pedagogía*, núm. monogràfic. XIII Congreso Nacional y II Iberoamericano de Pedagogía. La educación en contextos multiculturales: diversidad e identidad, 1, vol, 56, 2004, p. 65-80.
- Bartolomé, M.; Cabrera, F. «Sociedad multicultural y ciudadanía: hacia una sociedad y ciudadanía intercultural». *Revista de Educación*, núm. extraordinari, 2003 sobre Ciudadanía y Educación, 2003, p. 33-56.
- Bartolomé, M.; Cabrera, F. (coord.). *Construcción de una ciudadanía intercultural y responsable*. Madrid: Narcea&MEC, 2007.
- Bartolomé, M.; Folgueiras, P.; Massot, I.; Sabariego, M.; Sandín M. P. «Estudi de cas». A Bartolomé, M.; Cabrera, F.; Marín, M. Á. (coord.). *Pla d'acció de Catalunya per a l'acollida i la integració d'immigrants 2005*. Barcelona: Secretaria per a la Immigració, 2006, p. 72-166.
- Bartolomé, M.; Marín, M. Á. «Las identidades cívicas y culturales: ejes clave para la construcción de una ciudadanía intercultural». A Sacavino, S. (coord.). *Identidad(es) y Ciudadanía Intercultural. Desafíos para la Educación*. [fitxer informàtic] Rio de Janeiro: Consejo de Cultura en Brasil, 2005.
- Censo de población 2001*. Disponible a <<http://es.wikipedia.org/wiki/portada>>.
- Kymlicka, W. *La política vernácula. Nacionalismo, multiculturalismo y ciudadanía*. Barcelona: Paidós, 2003.
- Lombera, R. *Evaluación participativa del desarrollo local*. Quito, Ecuador: Programa de gestión urbana, coordinación para América Latina y el Caribe, 2004.
- Martiniello, M. *La Europa de las migraciones. Por una política proactiva de la inmigración*. Barcelona: Edicions Bellaterra, 2003.
- Moren Alegret, R. *Lugar, identidad territorial e inmigración extranjera en áreas rurales y pequeñas ciudades de España. Un estudio cualitativo exploratorio*. Bellaterra (Barcelona): Universitat Autònoma de Barcelona, 2005. Disponible a <http://extranjeros.mtas.es/es/general/inmigracion_lugares.html>.
- Morra, L.; Frierlander, A. *Evaluaciones mediante estudio de casos*. Washington, D.C.: Departamento de Evaluación de Operaciones del Banco Mundial, 2001.
- Oller, M. D. «Las nuevas fronteras de la democracia». *Revista Crítica*, 906, 2003, p. 18-24.
- Pla de ciutadania i immigració 2005-2008 de la Generalitat de Catalunya*, 2006.
- Touraine, A. «Faux et vrais problèmes». A Wieviorka, M. *Una société fragmentée? Le multiculturalisme en debat*. París: La Decouverte/Poche, 1997, p. 291-319.

Touraine, A. *Un nuevo paradigma para comprender el mundo de hoy*. Barcelona: Paidós, 2005.

Vilà, R. «Comunicación intercultural, nuevo reto educativo». A Soriano, E. *Educación para la convivencia intercultural*. Madrid: La Muralla, 2007, p. 260-302.

Resumen

Nuestro estudio consiste en facilitar el desarrollo, desde una visión integral, de un Plan de ciudadanía e inmigración para localidades menores de 4.000 habitantes, con un porcentaje de población extranjera superior al 10 %. Nuestra investigación se ha realizado a partir de un estudio de caso.

En este proyecto hemos intentado profundizar en la realidad de Sant Quintí de Mediona, a través de un diagnóstico participativo, sobre los cambios experimentados por esta población a causa de los procesos migratorios, estableciendo una priorización de las necesidades observadas. Hemos estudiado especialmente la red de entidades existente en esa población y su apertura real a la participación en ellas de personas inmigradas. A partir de este estudio, se ha elaborado y negociado un Plan de Ciudadanía e Inmigración orientado al desarrollo de una ciudadanía intercultural, basada en la convivencia como eje fundamental.

Palabras clave: ciudadanía intercultural, estudio de casos, integración, inmigración.

Abstract

Our study aims to facilitate under a global vision, the development of an Immigration and Citizenship Plan for localities under 4.000 inhabitants, with a percentage of foreign population greater than 10 %. Our research is based on a case study methodology.

In this project we tried to deepen the reality of Sant Quintí de Mediona, through a participatory diagnosis about the changes experienced by this population; due to migration processes, establishing a prioritization of needs. We studied especially the network of existing entities in the population and its openness to immigrants' participation. From this study, a Plan aimed at developing intercultural citizenship, based on the coexistence as a cornerstone, has been prepared and negotiated.

Key words: intercultural citizenship, case study, integration, immigration.

Résumé

En partant d'une perspective Intégrale, cette recherche a pour but faciliter le développement d'un Plan de citoyenneté et immigration pour les villages de moins de 4.000 habitants, avec un pourcentage de population étrangère supérieur au 10 %. Notre recherche commence à partir d'une étude de cas.

Dans ce projet, nous avons voulu analyser en profondeur la réalité de Sant Quintí de Mediona, à travers d'un diagnostique participatif sur les changements qui se produisent à cause des processus migratoires dans cette localité. En même temps, nous avons établi une priorité des besoins observés. Nous avons particulièrement étudié le réseau d'associations qui existent dans la ville et disponibilité réelle à favoriser la participation des personnes immigrées. À partir de cette recherche nous avons élaboré, à travers la participation et le consensus, un programme orienté au développement d'une citoyenneté interculturelle et fondé sur la vie en commun comme axe fondamental.

Mots-clé: citoyenneté interculturelle, étude de cas, intégration, immigration.